

3e JAARGANG
NUMMER 9
SEPTEMBER 1967

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

M E E R W O N I N G E N M E T M I N D E R B O U W E R S .

ZELDEN HEBBEN wij een stuk gelezen, waaruit het werkelijke karakter der kapitalistische maatschappij zó duidelijk bleek en de mentaliteit van ondernemersdom en burgerman zó duidelijk naar voren kwam, als het geval is met de beschouwing, die wij - groot opgemaakt - hebben aangetroffen op de voorpagina van het katholieke dagblad "De Tijd" van zaterdag 29 juli 1967.

Het bewuste artikel gaat over de situatie op de Nederlandse bouwmarkt. Het zijn concrete dingen waarover wordt gesproken en de tekst is daarom zeer gemakkelijk te volgen. Niettegenstaande de beknoptheid daarvan krijgt men een aanschouwelijk beeld van een aantal fundamentele zaken, waarom het bij de heersende productiewijze draait.

Vraagt men ons de algemene strekking van het geschrevene in enkele woorden samen te vatten, dan kost dat maar weinig moeite: de voorspoed van de patroon - zo blijkt uit de beschouwingen van "De Tijd" - wordt in onze gezegende samenleving verkregen ten koste van de arbeiders en tégen de arbeiders is 't economische beleid van de patroon gericht.

Wanneer wij stellen, dat de klassenscheiding geen theoretische constructie is maar een levende realiteit, die gepaard gaat met een tegenstelling van belangen, dan biedt het bewuste dagblad-artikel daarvoor een stevig fundament. Natuurlijk werd het niet geschreven om onze kijk op de maatschappij te schragen. Het behandelt alleen maar feiten. Maar juist die feiten spreken een klaarder taal dan soms het geval is met theoretische werken en brochures.

STIJGING DER PRODUCTIVITEIT.

"De Tijd" begint met vast te stellen, dat in de eerste zes maanden van dit jaar ruim 63.300 woningen gereed zijn gekomen, bijna 10.000 oftewel 20% méér dan in het eerste halfjaar van 1966. Deze stijging van de woningproductie is tot stand gekomen ondanks dat het aantal in de woningbouw werkzame bouwvakarbeiders (gemiddeld 77.500 man) rond 10 procent minder was dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar. Waarmee men te maken heeft is een sterke productiestijging per man derhalve, een grotere productiviteit.

"De Tijd" laat hierop terstond de mededeling volgen, dat naar de mening van "deskundigen", deze grotere productiviteit en deze productiestijging voor een belangrijk deel is toe te schrijven aan de werkloosheid. Aan het slot van het bewuste artikel blijkt, hoe men deze - op het eerste gezicht paradoxale - bewering moet verstaan:

"De dreiging van werkloos te worden bevorderde de ijver...."

Alvorens hierop en op een aantal andere dingen nader in te gaan, willen wij naar aanleiding van het bovenstaande eerst een kanttekening plaatsen. Er wordt namelijk zo vaak gedacht en beweerd, dat een stijging van het aantal werklozen een duidelijk symptoom is van een economische malaise. De hierboven beschreven toestand in de bouwwereld maakt het duidelijk, dat dit zonder meer bepaald onjuist is. Het hangt er maar van af op welk standpunt men zich plaatst: op dat van de arbeider of op dat van de ondernemer. De bouwvakarbeider zal in de gegeven omstandigheden stellig van "slapte" in zijn bedrijfstak spreken; de bouwvakpatroon daarentegen zal verklaren, dat de zaken bijzonder goed gaan. In het eerste halfjaar van 1967, zo meldt "De Tijd", vertegenwoordigde de woningproductie een geldswaarde van f 1700 miljoen, vijftien à twintig procent méér dan in de eerste helft van 1966, bereikt met minder arbeiders, dat wil zeggen met minder loonkosten. Dat kan slechts betekenen, dat voor de bouwondernemer de winsten zijn gestegen. Hij zal niet gewagen van een economische achteruitgang. "Crisis", om een ander woord te gebruiken, bestaat er voor de kapitalist bij 'n daling van zijn winstpercentage, voor de arbeider daarentegen bij een daling van de werkgelegenheid. Ziedaar een van de kenmerken van onze samenleving. Ziedaar ook, waarom het zo dwaas is bij een goede conjunctuur van "welvaart" zonder meer te spreken. "De Tijd" toch stelt in het licht, dat in onze maatschappij de "rijkdom" van de een de "armoede" van de ander juist voorop stelt.

LONEN EN ARBEIDSTIJD.

Wanneer wij hier van "armoede" spreken hebben wij volstrekt niet alleen de toestand op het oog, waarin die bouwvakarbeiders zijn komen te verkeren, die zonder werk geraakt zijn. Grotere "armoede" of minder "welvaart" is er óók voor de 77.500 man, die nog emplooi hebben. Weliswaar zijn hun lonen op de gebruikelijke manier gestegen, maar daar staat tegenover, dat er door hen aanzienlijk meer is geproduceerd. Van een werkelijke loonsverhoging zou er sprake zijn geweest indien zij méér zouden hebben ontvangen voor dezelfde hoeveelheid arbeid. Of zij dan ook "welvarender" zouden zijn geworden in de zin, dat zij meer artikelen zouden hebben kunnen kopen, staat - vanwege de voortdurende prijsstijgingen - nog te bezien. Nu is het zo, dat zij meer ontvangen hebben voor een grotere hoeveelheid arbeid. Ook wanneer zij, via hun loon, dezelfde hoeveelheid artikelen kunnen kopen, hebben zij daarvoor toch méér gegeven. Tegelijkertijd is het zó, dat door hun hardere werken de productie is vergroot. De "nationale rijkdom" is toegenomen, maar hun aandeel daarin niet of nauwelijks. Dat betekent, dat zij naar verhouding minder krijgen dan tevoren. Dat is het, wat naar onze mening onder "armoede" dient te worden verstaan.

Waarmee we hier in het concrete geval van de bouwvakarbeiders te maken hebben, dat is het feit, dat in de kapitalistische maatschappij de patroon van de arbeider niet zijn arbeid koopt, doch zijn arbeidskracht. Hoe langer de patroon over die arbeidskracht beschikken kan, des te meer wordt er geproduceerd. 1) Die meerproductie komt aan de patroon ten goede, niet aan de arbeider, wiens beloning bij voorbaat vaststaat. De patroon beschouwt datgene wat hij aan een arbeider betaalt als "kosten". Hij acht die kosten "laag" of "hoog" naarmate hij er meer of minder voor ontvangt. Hij spreekt van "goedkope" en van "dure" arbeidskracht, maar niet de hoogte van het loon is daarbij voor hem maatgevend.

"De Tijd" schrijft:

- 1) Wij bedoelen hiermee niet te beweren, dat bij onbepaalde verlenging van de arbeidsduur ook de toeneming van de productie evenredig voort zou gaan. Het kapitalisme heeft al vroeg geleerd, dat het resultaat van één arbeidsuur van een uitgeruste arbeider niet gelijk was aan een arbeidsuur van een vermoeide. Het heeft daaruit ook al weer zeer vroeg geconcludeerd, dat de "roofbouw op de arbeidskracht" geenszins de voordeligste manier was om de arbeiders te exploiteren. Wat wij hier stellen is in principe waar, maar heeft geen onbepaalde praktische geldigheid.

"De pendelaars uit de verafgelegen gebieden zijn het eerst 'de laan uitgevlogen', omdat ze voor de aannemer het duurst waren, aangezien de lange reistijd van de werkuren afdingen..."

Wanneer een pendelaar en een niet-pendelaar hetzelfde loon ontvangen, dan is de pendelaar voor de patroon een "duurdere" arbeidskracht.

Waar het voor de patroon namelijk om gaat, dat zijn de kosten in verhouding tot de bedrijfsopbrengst. Hij streeft naar zo gering mogelijke kosten bij een gegeven opbrengst of naar een zo groot mogelijke opbrengst bij gegeven kosten. De arbeidstijd is daarbij voor hem belangrijk, maar niet minder de invoering van arbeidsbesparende machines, die het mogelijk maken in dezelfde arbeidstijd meer te produceren. Ook dat speelt in de bouw en "De Tijd" schrijft dan ook, dat

"het ingebruiknemen van arbeidsbesparende machines onverminderd voortging."

Na het bovenstaande zal men begrijpen, waarom wij van mening zijn, dat het artikel in "De Tijd" zo'n helder licht werpt op 't soms zo ondoorzichtige mechanisme der kapitalistische productie. Er blijkt immers zonneklaar uit, dat de ondernemer geenszins gekant is tegen datgene, wat de goêgemeente "hoge lonen" noemt, maar slechts tegen lonen, die "hoog" zijn in verhouding tot zijn bedrijfsuitkomsten. Hij is niet ongenegen kosten te maken, loonkosten en andere (beide soorten, vertelt "De Tijd" ons, zijn in de bouw gestegen), mits die kosten maar tot een grotere productie leiden, tot een zodanige productie, dat er ondanks de (absolute) kostenstijging toch sprake is van een kostenvermindering per eenheid van product. Wanneer de ondernemer het over "goedkope arbeid" heeft, dan heeft hij het minder over de loonsom dan wel over de loonsom in verhouding tot zijn winst. Wat hem met betrekking tot de arbeidskracht interesseert is bovenal de mogelijkheid haar uit te buiten!

VAN WERKGEVERS GESPROKEN.

Is er in de bouw van grotere uitbuiting sprake? Ongetwijfeld! Een vergroting van de woningomzet met 15 à 20 procent betekent op een totaalbedrag van f 1700 miljoen een méér-omzet van rond f 300 miljoen. "De Tijd" vestigt er de aandacht op, dat de grootte van dat bedrag natuurlijk mede beïnvloed wordt door prijsverhogingen van arbeidskracht en grondstoffen, alsmede door betere voorzieningen in de gebouwde huizen. Daarom, zegt het blad, is het vrijwel ondoenlijk om precies te berekenen hoe groot in het afgelopen half jaar de productiviteit per werknemer precies geweest is. De schatting van minister Schut, dat de productie per man met rond tien procent gestegen is, zien deskundigen - zegt "De Tijd" - meer als een grove benadering dan als 'n reële berekening. Dát er echter van een aanzienlijke productiviteitsverbetering sprake is wordt door geen mens ontkend. Dat zou ook moeilijk kunnen. Hoe men de cijfers betreffende de waarde in guldens of de aantallen huizen ook wendt of keert: er is belangrijk meer geproduceerd met minder mensen.

Zoals wij reeds gezien hebben, achten de "deskundigen" (wie dat zijn wordt niet onthuld) de werkloosheid in de bouw goeddeels de oorzaak van de productiviteitsstijging. De vraag, in hoeverre de productiviteitsverbetering juist de oorzaak van de werkloosheid zou kunnen zijn, schijnt bij hen niet op te komen! Naar onze overtuiging is de samenhang tussen de twee verschijnselen wat gecompliceerder dan welke van de twee verklaringen ook veronderstelt. Hoe dat ook zij, het feit blijft bestaan, dat de "werkgevers" in de bouw heel wat tevredener zijn dan de "werknemers".

Van "werkgevers" gesproken: de burgerlijke malligheid om (niet zonder zin overigens, natuurlijk) met uitgerekend die term het ondernemersdom aan te duiden, dat bij de productie niet in de eerste plaats zijn arbeidskracht doch het kapitaal ter beschikking stelt, wordt door het artikel in "De Tijd" wel bijzonder treffend geïllustreerd. Het bekende burgermans-sprookje van de "werkgever", die de arbeider

der in de gelegenheid stelt zijn boterham te verdienen wordt door de beschouwingen in "De Tijd" eenvoudig in stukken gereten.

Als het sprookje wáár zou zijn van de brave "werkgever" wiens sociale functie er in zou bestaan de arbeiders werk te geven, dan mag toch zeker wel worden aangenomen, dat hij die functie het bést vervult en vervullen kan op het moment, dat er in zijn bedrijfstak goede zaken worden gedaan. Maar wat zien we? Ondanks de stijgende omzet is de "werkgever" niet druk bezig met de arbeiders aan werk te helpen, nee hij spant zich tot het uiterste in de arbeiders zoveel mogelijk werk af te nemen. Niet op werk geven is hij uit, maar op winst maken ten koste van de arbeider.

"De Tijd" schrijft:

"De aannemers hebben bij het ontspannen van de arbeidsmarkt hun reserve aan bouwvakarbeiders afgestoten, zodat er minder leegloop in de bouw bestaat. Bij een gebrek aan arbeidskrachten werden de laatste jaren de mensen, die na afloop van een karwei overbodig waren, vaak vastgehouden, totdat er een nieuwe opdracht binnen kwam.... De zachte winter bevorderde (voorts) het ontslag van mensen, die anders op kosten van het sociaal fonds voor de bouwnijverheid in de vorstverlet (regeling) zouden zijn gegaan."

Men ziet, hoe sociaal dat fonds voor de bouwnijverheid wel is en hoe sociaal de functie van het ondernemersdom wel is. Zodra de werkgelegenheid daalde haastte het zich (zie boven) de werkgelegenheid nog verder te doen dalen. Het zachte karakter van de winter was voor hen geen aanleiding om meer emplooi te verschaffen doch om hetzelfde emplooi met minder handen te laten doen nu dat op een goedkope manier kon worden bereikt. Waar het hun om begonnen was, "De Tijd" zegt het ronduit, "het aantal werkzame uren per bouwvakarbeider te verhogen".

Hiermee is dan meteen - en ook dát raakt het wezen van 't kapitalisme - het misverstand uit de wereld als zou het in de bouwwereld om het bouwen gaan. Het gaat daar, zo goed als in welke andere kapitalistische bedrijfstak ook, om de winstmakerij, om de uitbuiting en nergens anders om!

Wie vlogen er het eerste uit? De "duurste" arbeidskrachten hebben we al gezien, jawel. Maar "De Tijd" verklapt ook: "de recalcitrantste", dat wil zeggen de arbeiders, die het eerst geneigd zijn zich tegen een scherpere uitbuiting te verzetten. Wie aan de slag bleven, dat waren - we citeren "De Tijd" - de "goede mensen", zij die bereid waren - we citeren nog alsmaar "De Tijd" - "de schafttijden te beperken tot het in de c.a.o. voorgeschreven maximum."

Hoort u hier via "De Tijd" uit de mond van de "deskundigen" het bekende bittertafelpraatje omtrent de "luiheid" van de bouwvakarbeiders opklinken? Wat zeggen we: het werd niet slechts aan de bittertafel, maar zelfs aan de regeringstafel vernomen en 't heeft bij die gelegenheid aanleiding gegeven tot heel wat bittere reacties.

"Leegloop in de bouw"! Inderdaad, er is sprake van geweest. Maar op een ándere manier dan de bittertafelkoningen of een bouwpatroonslakei als de heer Vondeling het ooit bedoeld hebben. Ze was er toen, bij een krappe arbeidsmarkt, de aannemers, bij voltooiing van een karwei, tot de arbeiders zeiden: het is nu even slap, maar blijf asjeblijft en ga niet ander werk zoeken, dat je bij deze arbeidsmarkt natuurlijk gemakkelijk kunt krijgen. Blijf alsjeblijft, wij zullen jullie wel betalen.

Toen zeiden de aannemers niet: die luie arbeiders. Nee, ze zeiden: gelukkig dat ze blijven. En ze betaalden hen er desnoods nog "zwart" voor ook. Nu er elders niet zo gemakkelijk werk te krijgen is, nu zeggen de aannemers: gelukkig, we zijn ze kwijt. Ach, het is verre van ons de aannemers dat alles te verwijten. We signaleren alleen maar. Zó is nu eenmaal het kapitalisme.

D E W E R E L D V A N W A L T E R R E U T H E R
E N D E W E R E L D D E R A R B E I D E R S

IN APRIL VAN DIT JAAR werd in Detroit in de staat Michigan een buitengewoon congres gehouden van de UAW, de vakbond voor arbeiders in de automobiël-industrie van Noord-Amerika. President Walter Reuther vroeg aan 3.000 afgevaardigden of zij er mee wilden instemmen, dat hij "speciale volmachten" kreeg, die moesten bewerkstelligen, dat hij bij de komende onderhandelingen over een nieuw contract voldoende vrijheid had om een "beweeglijke positie" in te nemen. Terwijl de stemming nog aan de gang was, waarbij hem met overweldigende meerderheid datgene verstrekt werd waarom hij vroeg, bleek er bij die 3.000 afgevaardigden toch nog zegge en schrijve één te zijn, die - wat minder bureaucratisch en wat dichter bij de arbeiders vermoedelijk dan de rest - de moed had om datgene te verkondigen, wat werkelijk leefde onder de gewone leden.

"Reuthers zogenaamde 'beweeglijke onderhandelingspositie' is", zo verklaarde hij, "niet meer dan een veertje in de storm. Reuther zou er beter aan doen om zich eens in te zetten voor die dingen, die voor de gewone leden van het aller-grootste belang zijn. Dan zou hij zich wérkelijk door de bónd gesteund weten en niet alleen maar door de afgevaardigden en het kader. En dán pas zou hij zo sterk staan als een eik."

De korte toespraak van déze gedelegeerde, die uiteraard verloren ging in de storm van toejuichingen, die Reuther van de kant der overige afgevaardigden ten deel viel, maar die niettemin, in enkele zinnen dan, tóch zijn weg gevonden heeft naar sommige Amerikaanse kranten, heeft één onomstotelijk feit aan het licht gebracht: wat Reuther wil en wat de Amerikaanse automobiëlarbeiders willen is op geen stukken na hetzelfde.

Reuther had, alvorens de bijzondere volmachten te vragen, aan het congres in Detroit uiteengezet wát hij bij zijn onderhandelingen met de directies der grote automobiëlfabrieken zou trachten te bereiken. Zijn verlanglijstje zag er als volgt uit:

1. loonsverhoging;
2. hetzelfde loon voor hetzelfde werk voor Amerikaanse en Canadese automobiëlarbeiders;
3. een gegarandeerd jaarinkomen (Reuthers bekende, oude paradepaardje);
4. handhaving in het contract van de clause, dat bij de loonvorming rekening dient te worden gehouden met een eventuele stijging van de kosten van levensonderhoud;
5. een dergelijke clause voor de pensioenen;
6. een toeslag op 't loon voor de kosten van de autoverzekering voor de arbeiders;
7. inkrimping van het werk, dat buiten het contract om wordt verricht;
8. verbeteringen voor wat betreft de aanvullende uitkeringen bij werkloosheid, de lonen van hen, die geen volle dagtaak hebben, de medische zorg, de regeling voor overwerk, de vakantieregeling, de productienormen en de arbeidsverhoudingen.

"Niemand zal ontkennen", zo schreven de burgerlijke kranten, "dat dit een indrukwekkend program is." Maar die woorden waren de heren burgerlijke journalisten nauwelijks uit de pen gevloeid of een automobiël-arbeider kwam verklaren, dat.... "het allemaal niets voorstelde" en dat deze zogenaamd "indrukwekkende" reeks van

"eisen" of "wensen" karakteristiek waren voor de bureaucratie. "Voor de automobiel-arbeiders, die iedere dag aan de lopende band en aan de productielijnen werken", zo zei hij, "komen die zaken in de eerste plaats, die bij Reuther helemaal onderaan bengelen en niet nader worden omschreven."

Luistert men naar datgene, wat de arbeiders in een onafzienbare reeks van ingezonden stukken telkens en telkens weer naar voren brengen, dan is de conclusie gerechtvaardigd, dat er tussen Reuther enerzijds en de arbeiders anderzijds 'n diepe kloof gaapt; dat Walter Reuther in een totaal andere wereld leeft dan de automobielwerkers.

De arbeiders in de auto-industrie verkeren dagelijks in een wereld, waar de gevolgen van de automatisering tot in de kleinste details voelbaar worden. Hun leven wordt volledig beheerst door de snelheid van de lopende band en de door computers vastgestelde arbeidsritmen en productienormen.

De automatisering van bepaalde onderdelen van het productieproces, waar machines het werk van mensenhanden hebben overgenomen en dat sneller en nauwkeuriger verrichten dan ooit voor mensen mogelijk is, brengt mee, dat de snelheid van de lopende band voortdurend wordt vergroot. Dat is enerzijds simpelweg een technische kwestie, maar het is óók een kwestie van de bedrijfseconomie. Hoe groter de voor het automatiseringsproces vereiste investeringen, dat wil zeggen hoe groter het in de bedrijven gestoken constante kapitaal, des te groter het belang van de ondernemer bij een grotere productie in dezelfde-, of liever nog in minder arbeidstijd.

Over de snelheid van de lopende band en over hetgeen dat betekent voor de arbeidsverhoudingen en dientengevolge voor de arbeiders wordt aan één stuk door gepraat in alle ingezonden stukken die, ondertekend met "een automobiel-arbeider" soms met naam en adres, soms anoniem in vrijwel alle grote Amerikaanse dagbladen als New York Times en Christian Science Monitor of in kleinere kranten de laatste jaren met de regelmaat van 'n klok verschenen zijn. Er wordt, kan men zeggen, in die ingezonden stukken zelfs bijna over niets anders gepraat en daarin wordt óók gezegd, dat het dátgene is, waarover de auto-arbeiders voortdurend onder elkaar en met hun vrouwen praten.

Hoe luidde, na de bijzondere conferentie van Detroit, de mening van de gewone automobiel-arbeider over die bijeenkomst? Men luistere naar hetgeen een van die gewone arbeiders daaromtrent gezegd heeft:

"De arbeiders hadden het gevoel, dat ze met die conferentie en met dat program van Reuther een beetje bedonderd werden. Daarom hebben ze een soort van een "raad" opgericht, waarin arbeiders van zowel Ford als van General Motors als van Chrysler vertegenwoordigd waren. Ze hadden daar een goede reden voor: Chrysler heeft namelijk tot zijn werknemers gezegd, dat er bij Ford en bij GM meer per manuur werd geproduceerd en dat zulks een reden vormde om de productiesnelheid te vergroten. Maar bij Ford en bij General Motors beweren ze iets dergelijks over Chrysler. De bedoeling van de "raad van werkers aan de productielijn" is nu de productie en de arbeidsverhoudingen in die drie grote ondernemingen met elkaar te vergelijken, zodat niet langer de arbeiders van het ene bedrijf tegen die van het andere zouden kunnen worden uitgespeeld."

Wat is daarop de reactie geweest van Walter Reuther? Op de conferentie in Detroit verscheen hij met een papieren hoed op zijn bureaucratenhoofd, waarop geschreven stond: "Ik steun de arbeiders aan de productielijn". Hoezeer dat de wrange grap van een vakbondsbestuurder en demagoog was kwam aan het licht, toen Walter Reuther op die conferentie steun verleende, niet aan de arbeiders aan de productielijn, maar aan de voormannen en werkmeesters, die voor zich het recht opeisten over ieder voorstel van de gewone arbeiders hun veto te kunnen uitspreken. Reuther, die altijd de mond vol heeft met mooie praatjes over "vakbondsdemocratie", bleek dat een billijke eis te vinden en ging er dus mee akkoord, dat in de

ondernemingen aan zo'n 100 man de mogelijkheid werd gegeven de verlangens van bijvoorbeeld zo'n duizend man te torpederen.

Overigens: dat hoedje van papier met zijn tot niets verplichtende tekst was nog maar een klein symptoom van Reuthers demagogische talenten. Hij legde daarvan nog wel heel andere bewijzen af. Toen namelijk op een gegeven moment door arbeiders te kennen werd gegeven, dat zij eigenlijk na dertig dienstjaren met 300 dollar per maand gepensioneerd zouden moeten worden, riep Reuther blufferig uit, dat hij met zijn "beweeglijke onderhandelingspositie" nog wel kans zag om een pensioen van 400 dollar uit het onderhandelingsvuur te slepen. Een belachelijke bewering, omdat de pensioenvoorschriften zodanig zijn, dat slechts een handjevol arbeiders in staat zijn ooit het maximum te halen dat Reuther noemde.

Hoe in werkelijkheid de steun er uit ziet, die Walter Reuther zogenaamd aan de gewone arbeiders wil geven, kwam ondubbelzinnig aan het licht toen de werkers in één van de fabrieken van General Motors in Mansfield in Ohio tegen de wil van de vakbond in staking gingen om kracht bij te zetten aan hun eisen betreffende de arbeidsverhoudingen. Verre ervan dat hij de eisen van die arbeiders ondersteunde, ondernam Reuther alles wat hij kon om uitbreiding van 't conflict naar andere bedrijven van General Motors te voorkomen. Sterker nog: hij gaf de directie van General Motors de verzekering, dat zij een dergelijke uitbreiding niet behoeften te vrezen.

Het commentaar van een automobiel-arbeider? "Wat Reuther niet schijnt te beseffen is dit, dat het niet gaat om de dingen, die hij in zijn hoofd heeft, maar om de dingen, waarmee wij gewone arbeiders dag in, dag uit in de fabrieken aan de lopende band en in onze verhouding tot bazen en directies te maken hebben.

Ons commentaar bij dit alles: Het gaat er niet eens om of Reuther dat beseft of niet. Waarom het gaat is, wat Reuther is, wat hij, als president van de vakbond vertegenwoordigt en wat die vakbond zelf, als organisatie in de moderne Amerikaanse maatschappij vertegenwoordigt en wat die vakbond en Walter Reuther dientengevolge gedwongen zijn te doen. Wat zij vertegenwoordigen is niet 't belang van de arbeiders maar het belang van de burgerlijke samenleving en van 't kapitaal. De vakbond en de arbeiders, dat zijn twee totaal verschillende werelden die voortdurend botsen, ja die in een verbitterde strijd gewikkeld zijn.

=====

COEN WIEMER OVERLEDEN

OP WOENSDAG 9 augustus overleed in Rotterdam op 76-jarige leeftijd onze maker Coen Wiemer. De groep "Daad en Gedachte" bewaart aan hem een goede herinnering. Toen namelijk deze groep het levenslicht zag was Wiemer een dergenen, die aan haar wieg stonden. Hij stond er met twee geschenken: zijn morele sympathie en zijn belangstelling. Tot kort voor zijn dood is hij niet moe geworden met ons te discussiëren over alle kwesties, die met de strijd van de arbeiders verband houden; voortdurend heeft hij onze opvattingen getoetst aan zijn eigen opvattingen en ervaringen.

Coen Wiemer droeg het kapitalisme een dodelijke haat toe, een haat die nog verdiept was in de bittere crisistijd der dertiger jaren. Al vroeg leerde hij beseffen, dat de bevrijding der arbeiders alleen hun eigen werk zou kunnen zijn en van die opvatting heeft hij getuigd jegens allen met wie hij contacten onderhield of samenwerkte. Hij is die opvattingen ook onvoorwaardelijk trouw gebleven. Partij- en vakverenigingen beschouwde hij al jaren voor de tweede wereldoorlog als aan 't proletariaat wezensvreemde organisaties; over staatskapitalistische systemen maakte hij zich geen enkele illusie.

Op zaterdag 12 augustus waren enkelen onzer bij zijn begrafenis aanwezig. Eén onzer makkers heeft daar met enkele woorden ervan getuigd hoe hij en wij door dezelfde strijd met elkaar verbonden waren.

TER SUSSING VAN HET BOZE GEWETEN

OP DE 17e mei van dit jaar hebben de Franse vakcentralen, precies als op de 17e mei van het jaar daarvoor, hun langzamerhand traditionele staking van 24 uur geproclameerd. Wat er in 1966 en nu gebeurde leek als twee druppels water op elkaar. Voorafgegaan door een groepje zich vreedzaam gedragende politie-agenten en door hun welgedane bonzen, hielden vele duizenden vakbondsgetrouwen een soort van folkloristische optocht over een aantal Parijse boulevards. De persmusketen, die er wat brood in zagen en de obers op de caféterrassjes, die wellicht vermoeden konden na afloop van de warme (maar geenszins verhitte) wandeling dorstige klanten te zullen krijgen, lazen op de in de stoet meegevoerde spandoeken, dat "de kracht van de arbeiders op straat ligt".

De leus is allerminst nieuw. Grappenmakers, waarvan er in Parijs minstens zoveel zijn als volksmisleiders, hebben al verklaard, dat ze zelfs precies weten op welke straat. Op de Boulevard Voltaire namelijk, die loopt van de Place de la Nation, waar dergelijke demonstraties altijd worden opgesteld, in de richting van de Place de la Bastille, waar ze altijd plegen te worden ontbonden.

Om die grappenmakers een beetje de wind uit de zeilen te nemen en de nadruk te leggen op de ernst, waarvan men de schijn tot elke prijs bewaren wil, hadden Guy Mollet en anderen dit jaar verklaard, dat men desnoods bereid was door te marcheren tot vóór de trappen van het parlamentsgebouw (maar verder niet natuurlijk!). Het is overigens niet gebeurd, dat dóórmarcheren dan. Van de Place de la Bastille is ieder rustig zijns weegs gegaan: naar de cafétjes en naar de huurkazernes in de faubourgs.

Zou er bij al die demonstranten één arbeider zijn geweest, die werkelijk geloofde, dat de Gaullistische regering nu geschrokken af zou zien van haar voorneemen om aan de Kamer speciale economische volmachten te vragen? Zou er één Kamerlid, één minister, één topfiguur uit het bedrijfsleven zijn, die onder de indruk raakte van die pantoffelparade van de bonden?

De laatste vraag is gemakkelijker te beantwoorden dan de eerste. In 1966 namelijk waren de gebeurtenissen (of liever: de dingen die men deed om gebeurtenissen te voorkómen!) niet alleen tot in onderdelen nauwkeurig op precies dezelfde wijze georganiseerd, zij hadden óók - zei men - precies hetzelfde oogmerk. Ook een jaar geleden vroeg De Gaulle óók speciale economische volmachten en ook een jaar geleden kwamen de bonden opeens (binnen enkele dagen om precies te zijn) tot de ontdekking, dat uitgerekend die volmachten voor de arbeidersklasse "een groot en nieuw gevaar betekenen zouden, dat tot elke prijs moest worden afgewend". Een jaar geleden echter bleek, dat zo de pen van de grote Voltaire eeuwen geleden al machthebbers had doen sidderen, van de machteloze "machtsvertoningen" in de naar hem genoemde boulevard zich geen mens iets aantrok. De volmachten kwamen er zonder slag of stoot.

De ervaring van 1966 vormde voor de vakbonden en de zogenaamde linkse partijen geen enkel beletsel om hun klucht ten tweeden male op te voeren. Zij kozen er met een grenzeloze brutaliteit precies dezelfde datum voor uit en zij gingen zelfs zo ver, dat zij wederom beweerden, dat de "speciale volmachten" een nieuw gevaar voor de arbeiders inhielden, net of die volmachten geen oud en bekend zaakje vormden, waarvan zij al eens in dezelfde pathetische bewoordingen precies hetzelfde hadden gezegd. Vrees om zich belachelijk te maken kennen die vakbondsbestuurders en "progressieve" politici blijkbaar niet.

Dat die speciale volmachten een bedreiging voor de arbeiders vormen is overigens juist, al is het er dan ook zo mee gesteld, dat zelfs een jaar geleden de bedreiging geenszins nieuw was. De volmachten houden namelijk ten nauwste verband met een al sinds jaren zich in het Franse bedrijfsleven openbarende tendens tot

rationalisering en ordening, dingen, waarvan de Franse arbeiders de voor hen bittere gevolgen al bij herhaling aan den lijve hebben ondervonden. Voor zover er echter in het jongste verleden van ordening en rationalisering sprake was geschiedde die steeds met de volledige steun van de Franse vakbeweging. Politici als Guy Mollet en vakbondsfunctionarissen als Descamps en Bergeron zwegen dáárover echter zeer zorgvuldig. Zo zij al niet bang waren om zich belachelijk te maken, vrees om zich bloot te geven kenden zij wél.

Wie er zich rekenschap van geeft, dat tot de strijd tegen het politieke aspect van de ordening werd opgeroepen uitgerekend door degenen, die aan het economische aspect ervan "medeplichtig" waren, die begrijpt met een comédie te doen te hebben, waardoor het Franse kapitaal zich geen seconde liet bedotten. Zoals de kaarten liggen zal de vakbeweging dat ook in 't geheel niet hebben verwacht. Bedot worden moesten niet de Franse kapitalisten, maar de Franse arbeiders.

De "speciale volmachten" van generaal De Gaulle waren voor de Franse vakcentralen alleen maar een voorwendsel, een gezochte aanleiding, die zij haastig uit het één jaar oude dossier haalden en zonder haar behoorlijk af te stoffen of op te poetsen de goêgemeente presenteerden. Zij hadden dringend behoefte aan een schijnvertoning met fanfaregeschal en zij moeten de seniele generaal in hun hart dankbaar zijn geweest, dat hij hun die in de schoot wierp bij wijze van been waaraan zij konden kluiven.

Juist in de maanden toch, die aan die fameuze 17e mei voorafgingen, had de Franse vakbeweging zich klaar en duidelijk opgesteld tegenover de in verbitterde strijd met de patroons gewikkelde Franse arbeiders. Bij bedrijven als Dassault, Rhodiaceta, Berliet, de scheepswerven van Saint-Nazaire, de Lotharingse mijnen, waren grote stakingsbewegingen aan de gang geweest en de vakbeweging had, soms met succes, soms tevergeefs, haar uiterste best gedaan om ze te breken. Nooit eerder in de na-oorlogse geschiedenis van Frankrijk was de kloof tussen de arbeiders en de vakbeweging zo wijd en diep geworden als in februari, maart en april van 1967. Voor de vakbeweging, die haar werk als schildknaap der kapitalistische orde alleen maar naar behoren kan verrichten, wanneer de vakbondsmythe in stand gehouden blijft, met andere woorden wanneer zij de schijn handhaaft het tegendeel te zijn van wat zij is, werd het de hoogste tijd er iets aan te gaan doen. De verstoorde illusie moest opnieuw gevoed worden; aan hen die uit de stakingservaringen de conclusie getrokken zouden kunnen hebben, dat de vakbeweging hun boosaardige en bittere, maar huichelachtige vijand was, moest maar eens getoond worden, dat die vakbeweging nog wel degelijk was trouw gebleven aan haar (romantische) idealen van weleer. De 17e mei moest een slechte indruk wegwissen, zij moest het boze geweten sussen van de functionarissen zelf (die, gewetenloos als ze zijn daar overigens niet zo héél veel last van hebben) en van het lagere kader en de meelopers, door de traditie telkens weer achter de leiders zich scharend, maar niettemin proletarisch genoeg om voortdurend door diepe twijfels te worden verscheurd.

Alleen, men kan het geweten wel in slaap proberen te wiegen, men kan wel trachten de waarheid te maskeren, die enkele maanden achtereen naakt en onverborgen voor ieder zichtbaar was geweest, men kan natuurlijk zijn eigen karakter nooit verloochenen. Toen de vakbeweging op de 17e mei weer het proletarische maskertje opzette, dat zij tijdens de klassegevechten der voorafgaande maanden noodgedwongen had moeten laten vallen, toen zij zich weer drapeerde met de rode vaandels der bestuurdersbonden, toen schemerde daar tussen de Place de la Nation en de Place de la Bastille door de kieren van haar versleten mombakkes tóch haar ware gezichtstrekken, toen blonk in de plooiën van het verbleekte rode dundoek toch het kapitalistisch harnas waarin zij gepantserd gaat. Want hoewel het uiteraard niet de bedoeling was, dat de holle leugen van haar schijnvertoning openlijk zou blijken, die leugen prijkte niettemin zwart op wit op de spandoeken, op sommige spandoeken althans die werden meegevoerd.

Een leugen namelijk is het, dat "de kracht van de arbeiders op straat" zou

liggen. De kracht van de arbeiders ligt in de bedrijven. Juist omdat dat zo is, juist daarom poogden de vakbonden in februari, maart en april daar waar in Frankrijk bedrijfsbezettingen tot stand gekomen waren, de arbeiders uit de bedrijven te lokken en de straat op te krijgen (zie ook ons artikel over de staking bij RHODIACETA in "Daad en Gedachte" van mei '67). Wat de bonden op de 17e mei in feite deden, dat was datgene propageren wat hen nog maar kort tevoren in conflict met de arbeiders had gebracht.

De zwendel op de 17e mei kan dus compleet worden genoemd. Het effect ervan echter zal wel niet bijzonder groot zijn. Ten eerste zijn de (vele) duizenden, die over de Boulevard Voltaire liepen de Franse arbeidersklasse niet. Ten tweede kwam van de 24-uur-staking als staking bitter weinig terecht. Informaties, die wij uit een reeks van Franse bedrijven kregen maken het wel duidelijk, dat de arbeiders, die kort tevoren nog zich bij hún stakingen door de bonden in de steek gelaten en verkocht voelden, niet de minste lust gevoelden om nu voor haar op commando de arbeid neer te leggen. En zelfs als het anders zou zijn geweest, wat dan nog? Het zou noch aan de positie van de arbeiders, noch aan de positie van de vakbeweging iets veranderd hebben en bij het eerstvolgende sociale conflict zouden zij, schijnvertoningen en mythen ten spijt, wederom als vijanden tegenover elkaar gestaan hebben. De klassenstrijd namelijk kan men nog moeilijker onderdrukken dan het boze geweten.

=====

OVER HET ZOGENAAMDE SOCIALISME

VAN DE ARABISCHE STATEN

HET IS de opvatting van de groep "Daad en Gedachte", dat het zinvoller is in het algemeen zich te verdiepen in de vraagstukken van de klassenstrijd dan in de problemen van de politiek. Wanneer wij ons dan ook in de regels die hier volgen bezig houden met hetgeen de Trotzisten, die het maandblad "De Internationale" uitgeven, te berde hebben gebracht over de recente gebeurtenissen in het Midden-Oosten en de oorlog van de arabieren tegen Israël, dan geschiedt dat geenszins om met hen een debat te beginnen over de internationale politiek.

Niet, dat er daartoe geen aanleiding zou bestaan. Wanneer bijvoorbeeld "De Internationale" in zijn dubbelnummer van juni en juli j.l. met de bewering aan komt dragen, dat "Israël zich in het imperialistische kamp geschaard heeft om de oliebelangen veilig te stellen", dan brandt ons de vraag op de lippen of het imtegendeel niet juist omgekeerd is, namelijk zo, dat de oliebelangen het kapitaal niet juist tot een "verbondene" der arabische landen maakte en of het niet daaruit te verklaren valt, dat de grote mogendheden dat gedaan hebben, wat ze in feite hebben gedaan: namelijk totaal niets.

Zoals gezegd: daarover en over andere aspecten van de politieke analyse van "De Internationale" willen we het niet hebben, omdat er in de uiteenzettingen van dat blad een ánder element voorkomt, dat we voor een bespreking hier veel en veel belangrijker achten. Als we het goed zien is dat zelfs iets, dat de politieke analyse van "De Internationale" ten sterkste heeft bepaald. We bedoelen de mening, dat de arabische staten "socialistisch" zouden zijn, althans - de Trotzisten hanteren op dit punt een uiterst verwarde en verwarring wekkende terminologie - zich in socialistische richting zouden ontwikkelen. Hun socialisme zou de oorzaak zijn van Israëls vijandschap jegens hen.

De Trotzisten zien Israël als een kapitalistisch land. Dat doen wij (men zie "Daad & Gedachte" van juli j.l.) eveneens. In dat opzicht is er tussen hen en

ons geen verschil. Het verschil bestaat hierin, dat wij de arabische staten niet als socialistisch maar als feodaal karakteriseren.

Wij vragen de Trotskisten: waar is het "socialisme" der arabische staten dan toch wel te zoeken? Wat zijn de redenen dat gij (beschouwing van G. Barendrecht in het bewuste nummer) van een socialistische federatie van Arabische landen praat?

Wij zijn in het artikel van Barendrecht op zoek gegaan naar de bewijzen. We hebben alleen maar bewijzen van het tegendeel gevonden.

In de eerste plaats: de staten Jorfanië en Saoedie-Arabië worden ook door Barendrecht feodaal genoemd. Daar bestaat óók volgens hem dus het socialisme niet.

In de tweede plaats: van Irak zegt hij, dat de landhervorming - altoos het teken, dat aan de feodale verhoudingen een einde is gemaakt - er geen groot succes is geweest.

In de derde plaats: van Egypte zegt hij, dat 't land in 1952 een anti-feodale revolutie doormaakte. Hij vertelt er voorts van, dat voor de overweldigende massa van de boeren, die 70% van de bevolking uitmaken, nog maar van weinig vooruitgang sprake is. Hij zegt ook, dat Egypte door een ontstellende achterlijkheid gekenmerkt wordt, dat de werkelijke bevrijding van de boer en van de landarbeider er nog moet plaats hebben. Onze conclusie: ook daar is nog feodalisme en de burgerlijke revolutie is er nog bij lange na niet voltooid.

In de vierde plaats: van Syrië hangt hij een beeld op, waaruit blijkt, dat hier nog het minst van feodalisme sprake zou zijn, maar dat toch nergens "socialistische" trekken vertoont, tenzij....

Tenzij men de opvatting der Trotskisten huldigt, dat nationalisaties en vergaande staatsbemoeiing iets met socialisme te maken hebben. Dat is de aap, die in "De Internationale" uit de mouw komt. Wat de Trotskisten onder "socialisme" verstaan, dat is het staatskapitalisme of maatregelen die met het staatskapitalisme trekken gemeen hebben of daaraan verwant zijn. Vandaar dan ook dat zij een staatskapitalistische partij als de Israëliische MAPAM een "oorspronkelijk socialistische partij" noemen en vandaar bijvoorbeeld dat zij landen als Rusland, Indonesië en sommige Afrikaanse landen ook als socialistische landen zien of als landen die naar het socialisme onderweg zijn.

Voor de Trotskisten is socialisme niet: opheffing van de loonarbeid, het beheer over de productiemiddelen aan de producenten, alle macht aan de arbeiders; nee voor de Trotskisten is socialisme: leve de uitbuiting via het staatsgezag. Tja, als je met die maatstaf de arabische wereld analyseert.

=====

S T E L L I N G E N O V E R D E
C H I N E S E R E V O L U T I E

VII (Slot)

De Koeng Tsjang Tang contra
de "nieuwe klasse" in China

53. De officiële- en onofficiële berichten omtrent de jongste gebeurtenissen in China zijn vaag, verward, tegenstrijdig, politiek gekleurd en onvolledig. Wie probeert zich daaruit, stukje bij beetje, een maatschappelijk beeld te vormen van de anti-Mao-isten tegen wie zich het geweld van de "culturele revolutie" 1) richt, doet soortgelijk werk als de politie onderneemt wanneer zij uit gebrekkige getuigenverklaringen 't portret van een door haar gezochte tracht samen te stellen. Wat uit die verklaringen gehaald wordt, dat zijn niet de details waarover twijfel of onzekerheid bestaat, doch dat is het gemeenschappelijke, waarin zij met elkaar overeenstemmen. Uit een menigte onscherpe beelden ontstaat iets, dat volstrekt geen foto en allesbehalve nauwkeurig kan worden genoemd. Het is een abstract beeld, waaruit het bijzondere is weggebleven, waarin het algemene, dat wil zeggen het wezenlijke, is bewaard. En juist daarom kunnen de contouren daarvan zo scherp zijn, dat men het met een schok herkent. Zo ongeveer vergaat het degene, die uit de chaos van het ter beschikking staande materiaal het algemeen typerende van Mao's tegenstanders zift. Hij komt dan over hen te weten, dat zij:

- vooral in grote en middelgrote industriesteden zijn te vinden (Tsoe En-lai verklaarde o.a. op 14 januari 1967 aan een banket in Peking, dat uitgerekend in die steden de partij het eerst tegen hen in actie moest komen);

- hoge partij-functionarissen en leidende figuren in hun gelederen hebben (rede van Tsjoë En-lai; artikelen in het Pekingse "Volksdagblad");

- zich in gezaghebbende posities hebben ingegraven (hoofdartikel in 't Chinese theoretische tijdschrift "Rode Vlag");

- onder andere in de leiding der Chinese spoorwegen zitten (artikelen in 't "Volksdagblad" en "Rode Vlag");

- met loonsverhogingen en sociale toelagen en door het uitdelen van voedsel en andere goederen de arbeiders aan hun kant proberen te krijgen (artikelen in "Volksdagblad" en "Rode Vlag");

- belangen hebben, die ten nauwste verweven zijn met de productie (met zoveel woorden te lezen in een oproep van een uit Mao-aanhangers bestaand comité in Sjanghai);

- blijkens tal van ooggetuigeverslagen omtrent straatgebeurtenissen zich van de massa onderscheiden door verzorgder kleding en afwijkende, noch proletarische-, noch boerse, levensstijl;

- opvattingen huldigen, die door hun Mao-getrouwe tegenstanders met de term "economisme" worden aangeduid, (artikelen in "Volksdagblad" en "Rode Vlag"), omdat ze de sfeer van het bedrijfsleven weerspiegelen en duidelijk indruisen tegen Mao's standpunt, dat "'t politieke werk de bloedvloeistof vormt van het economische werk" 2);

-
- 1) Tussen aanhalingstekens! De lezer weet reeds (zie de stellingen 45 en 48) dat wij hetgeen met die naam wordt aangeduid niet als een revolutie beschouwen.
 - 2) Terzijde zij opgemerkt, dat 'n dergelijke opvatting als die van Mao Tse-toeng karakteristiek is voor partij-ideologen, dat wil zeggen voor politieke idealisten.

- streven naar iets, dat er volgens hun tegenstanders uit Mao's kamp op neer komt, dat "de band tussen de proletarische dictatuur (lees: partijdictatuur) en het socialistische (lees: staatskapitalistische) systeem verbroken wordt (artikelen in "Volksdagblad" en Rode Vlag");

Wat uit dit alles oprijst is het beeld van een, zowel uit (ambtelijke) partijkringen als uit het bedrijfsleven stammende groep van "managers", die financieel krachtig is, beschikt over de voortbrengselen der industriële productie (voedsel en andere goederen!) en blijkbaar in staat is de hoogte van lonen en sociale uitkeringen te bepalen.

54. Naarmate het beeld van Mao's tegenstanders zich scherper aftekent herkent men hen duidelijker als behorende tot de "nieuwe klasse". De werkelijke, sociale, dat wil zeggen practische verschillen tussen hen en de partij blijken inderdaad nauwkeurig overeen te stemmen met de theoretische verschillen tussen de partij en de literatoren van het type Woe Han of Teng To. Dat Woe Han in het begin van de zestiger jaren behalve schrijver ook nog onder-burgermeester van de reusachtige industriestad Sjanghai was is evenmin toevallig als 't feit, dat de eerste burgemeester van die stad in het midden van de zestiger jaren behoorde tot hen, die met andere wapenen dan de pen tegen de partij streed. Het "economisme" werd beiden, juist in Sjanghai, als het ware met de dagelijkse paplepel ingegoten. Het optreden der Chinese managers, dat wil zeggen van de "nieuwe klasse" is even verhelderend voor het optreden van hun literaire voorlopers als het optreden dier literaire voorlopers verhelderend is voor het praktisch handelen der Chinese managers. Het tot de laatsten gerichte verwijt, dat zij de banden willen slaken tussen de partij en het bestaande economische systeem vormt er de bevestiging van, dat beider worsteling niet tegen het heersende staatskapitalisme, doch alleen maar tegen de loodzware macht van de partij gericht is, dat beiden die twee dingen niet als één ondeelbaar geheel beschouwen. Zij, de managers zo goed als de auteurs, willen niet met het badwater van de partij ook hun staatskapitalistisch kind wegwerpen. Zij menen juist, dat dit staatskapitalistisch kind zich alleen maar voorspoedig zal kunnen ontwikkelen, wanneer het niet langer voortdurend in het bad van Mao's politieke doctrines wordt gedompeld.

55. Wat de "nieuwe klasse" in China voor ogen zweeft is een andere positie van de partij of wel een partij van een ander type dan door Mao Tse-toeng wordt voorgestaan. Dat de Russische premier Kosygin tijdens zijn verblijf in Londen verklaard heeft, dat "de Russische regering sympathiseert met Mao's tegenstanders" past in het beeld dat wij uit de Chinese gebeurtenissen hebben ontwikkeld. Niet het zogenaamde "ideologische conflict" met Peking is bepalend voor Moskou's voorkeur, nee, dat conflict spruit, evenals zijn sympathie voor de Chinese "nieuwe klasse" voort uit het feit, dat in Rusland het "managerstype" (zoals Kosygin zelf, zoals bijvoorbeeld Mikojan) de lakens uitdeelt, dat dáár de "nieuwe klasse" het pleit reeds heeft gewonnen. In Rusland heeft de bolsjewistische partij-oudestijl plaats gemaakt voor een bolsjewistische partij-nieuwe-stijl. Wie dat voor ogen houdt kan wellicht 't streven der anti-Mao-isten iets gemakkelijker verstaan. Maar men moet er zich dan wél weer rekenschap van geven, dat China geen Rusland is en dat de dingen zich, alle analogie ten spijt, in beide landen niet op precies dezelfde manier ontwikkelen.

56. In Rusland waren de partij-oude-stil, de partij zoals zij van haar oorsprong af bestond, en de "nieuwe klasse" elkaars natuurlijke opponenten. In China is het anders. Omdat de partij hier minder rekening met de arbeiders behoefde te houden, minder scherp tussen twee klassen moest laveren, een rechtlijniger koers kon varen (zie stelling 35), met minder aarzelingen op het staatskapitalisme af kon stevenen, verschilt haar positie van die der Russische. In China zijn de grenzen tussen de partij en de "nieuwe klasse" minder scherp. Vandaar, dat Mao's tegenstanders binnen de partij over sterke aanhang beschikken; zo'n sterke aanhang, dat Mao op een conferentie van het partijbestuur in het begin van 1967 slechts

zes van de elf topfunctionarissen aan zijn zijde kreeg. In Rusland is de "nieuwe klasse" geruisloos aan de macht gekomen omdat de partij-oude-stijl een volslagen anachronisme was geworden; in China gaat de opkomst van de "nieuwe klasse" gepaard met een verbitterde worsteling om de partij.

57. Door die worsteling om de partij zijn de dingen in China veel gecompliceerder en hebben begrippen als partij-oude-stijl en partij-nieuwe-stijl er 'n gans andere inhoud dan in Rusland. Terwijl de Chinese "nieuwe klasse" haar betutteling door de partij als hoe langer hoe ondraaglijker ervaart, willen Mao en de zijnen de partij hervormen om haar greep op de "nieuwe klasse" steviger te maken. Daardoor is de uiterlijke schijn gewekt alsof Mao's "culturele revolutie", die zich in werkelijkheid tegen de "nieuwe klasse" richt, zich zou keren tegen de partij. Want in China is het juist Mao, die tot de vorming van een partij-nieuwe-stijl heeft opgeroepen. Wat hij daarmee bedoelt is juist 't tegenovergestelde van hetgeen de partij-nieuwe-stijl in Rusland vertegenwoordigt. Is Rusland is de partij-nieuwe-stijl een werktuig in handen van de "nieuwe klasse"; in China wil Mao met de partij-nieuwe-stijl tegen de opmars van de "nieuwe klasse" een hechte barrière vormen. In Rusland heeft de "nieuwe klasse" gerebelleerd tegen de traditionele macht van de partij. In China rebelleren de Mao-isten in naam van de traditie tegen een partij, wier macht zij niet groot genoeg achten. In Rusland heeft men de opmars van de "nieuwe klasse" vergeleken met de "dooi". In China wil Mao een dergelijke "dooi" voorkomen. Hij bedient zich daartoe van zijn Hoeng Wei Ping, de leden van zijn Rode Garde. Ofschoon die de gemoederen in China tot kookhitte opzwepen, is de bedoeling ervan, vreemd genoeg: een "bevrozing" der verhoudingen.

58. In het algemene beeld van Mao's tegenstanders past - uiteraard - niet ieder (soms erg vaag) detail dat omtrent hen naar het Westen doorgedrongen is. Wanneer de berichten uit China melding maken van verbitterde gevechten tussen arbeiders en leden van de Rode Garde om 't bezit van enkele fabrieken in Mantsjoe-rije, dan wordt daarmee weliswaar bevestigd, dat de zogenaamde culturele proletarische revolutie allesbehalve proletarisch en bovendien géén revolutie is, maar geen mens zal de strijdende fabrieksarbeiders, die Mao's Hoeng Wei Ping bevechten voor managers of leden van de "nieuwe klasse" houden. Al evenmin denkt men terstond aan die laatste categorie, wanneer men verneemt dat in het begin van '67 in de hoofdstad der Chinese provincie Kiangsi een tegen Mao Tse-toeng gerichte beweging het hoofd opstak, die zichzelf "Beweging van 1 augustus" noemde. Deze naam verwees naar de 1e augustus 1927, toen in deze provincie naar het model van de "arbeidersraden" gevormde organisaties ontstonden, die hun aandeel leverden in de strijd van de "linkse"- tegen de "rechtse" Kwo Min Tang. Wat moeilijker te rubriceren is ook de figuur van het Chinese staatshoofd, president Lioe Sjao-tsjji, die altijd al in de Koeng Tsjang Tang een aparte positie ingenomen heeft. De aanhangers der "culturele revolutie" beschouwen hem als een tegenstander. Hij zelf heeft nog weer onderscheid gemaakt tussen zijn eigen opvattingen en die van vele andere anti-Mao-isten. Wat uit dit alles blijkt is, dat er in China diverse ontwikkelingen tegelijkertijd en naast elkaar aan de gang zijn en dat de werkelijkheid gecompliceerder is dan het abstracte schema. Niettemin: de uitzonderingen tasten de regel geenszins aan. Op wat voor vele soorten van tegenstand de zogenaamde "culturele revolutie" en de Rode Garde ook mogen stuiten, verklaard worden kunnen die beide slechts uit de opmars der "nieuwe klasse", die onmiskenbaar is.

59. Die "nieuwe klasse" is in China niet uit de hemel komen vallen. Zij is het product der maatschappelijke verhoudingen die zich in dat land ontwikkeld hebben, precies zoals zij eerder in Rusland het product was van soortgelijke maatschappelijke verhoudingen. Daarin ligt de verklaring voor twee feiten: ten eerste de hardnekkigheid waarmee het verzet tegen Mao aanhoudt en telkens weer, dan hier, dan daar, met nieuwe woede losbarst; ten tweede de matiging, waartoe de leden van de Rode Garde al verscheidene keren zijn aangespoord. Beide verschijnselen trouwens hangen samen, zowel met elkaar als met de economie. Men kan niet miljoen-

nen Rode Gardisten aan de productie of aan het onderwijs - dat wil zeggen aan de toekomstige productie - onttrekken en tegen de "nieuwe klasse" mobiliseren zonder ernstige schade toe te brengen aan de industriële ontwikkeling. Zodra echter de Rode Gardisten weer aan de productie deelnemen wordt niet slechts de industriële ontwikkeling bevorderd, maar tezelfdertijd ook de groei van de "nieuwe klasse".

60. Uit het voorafgaande volgt, dat men de zogenaamde "culturele revolutie" niet - zoals wel geschied is - kan definiëren als een verdere stap in de richting van het staatskapitalisme. Integendeel, de strijd van de Koeng Tsjang Tang is een verzet tegen datgene, wat de verdere ontwikkeling van het staatskapitalisme nu eenmaal eist. China's "culturele revolutie" is een worsteling van de partij uit zelfbehoud, een worsteling tegen de "nieuwe klasse", die door het staatskapitalisme is voortgebracht, een verzet tegen de aanpassing van het politieke apparaat aan de realiteit der maatschappelijke verhoudingen. Welke kracht dat verzet kan ontwikkelen en welke kracht van haar kant de "nieuwe klasse" is een vraag, die wellicht ook in China niemand zal kunnen beantwoorden. Maar het is uiteindelijk niet de vraag waarom het gaat. Het belangrijkste is niet hoeveel ronden de Koeng Tsjang Tang zal kunnen winnen, maar of uiteindelijk onder staatskapitalistische verhoudingen de lakens zullen worden uitgedeeld door de managers of door politieke bureaucraten. Op die vraag is een antwoord mogelijk, los van de machtsverhoudingen van het ogenblik. Juist onder staatskapitalistische verhoudingen is de zege van de "nieuwe klasse" over de partij het historisch perspectief.

=====

T Ó C H K N O L L E N V O O R C I T R O E N E N

In zijn commentaar op een uit "Daad en Gedachte" overgenomen artikel schreef de redacteur van "Recht voor Allen" - Theo H. - in het nummer van 1 oktober 1966 van dat blad:

"Van welke enorme betekenis de geweldloze weerbaarheid ook moge zijn, zij vóórderstelt de mogelijkheid van een gesprek met de tegenstander. De bevolking meende voor haar bevrijding te moeten vechten in Cuba, Santo Domingo en Vietnam. Zij doen dat hoofdzakelijk met militaire middelen. Als wij ons solidair verklaren met dit verzet, kunnen wij ons nog zozeer distantieren van dat militaire, maar wij zullen onszelf dan knollen voor citroenen verkopen...."

Dat is duidelijke taal nietwaar? Verklaar je je solidair met de strijd van de bevolkingen van Cuba, Santo Domingo en Vietnam, dan moet je ook die militaire middelen aanvaarden. Doe je dat niet dan verkoop je jezelf knollen voor citroenen. En dat Theo H. zich solidair verklaart met bovengenoemde bevolkingen steekt hij niet onder stoelen of banken.

Het is niet onze bedoeling dit standpunt van Theo H. te bestrijden. Wat wij meenden dat daarvan moest worden gezegd, is te vinden in het artikel "Wat is militarisme?", geplaatst in "Daad en Gedachte", nummer 12 van december 1966.

Maar... - we hebben het reeds meer gezegd - van een opvatting van Theo H. is geen sprake. Hij praat maar naar het uitkomt. Vandaag is iemand in werkelijkheid nog anarchist, morgen is hij een anti-anarchist. De ene keer is militarisme moord, de andere keer is Ernst Friedrich, die "in Frankrijk de militaire uniform aantrok om tegen zijn eigen landgenoten te gaan vechten" iemand, die "een positieve daad doet". Gisteren was hij solidair met de strijd van de bevolkingen van Cuba, Santo Domingo en Vietnam, solidair ook met de militaire middelen die daar worden gebruikt, omdat hij zichzelf geen knollen voor citroenen wil verkopen,

maar vandaag, ja het is bijna ongelooflijk, maar vandaag is hij weer tegen dat militaire geweld en stelt de geweldloze weerbaarheid en het gesprek weer voorop. In "Recht voor Allen" van 5 augustus j.l. richt hij zich namelijk tegen "De Vrije", die een oproep heeft geplaatst voor vrijwilligers voor Vietnam. Hij zegt daar:

"Maar hoe dan ook, het is je reinste vorm van militarisme, in feite met alle discipline van dien. En dat alles nog afgezien van de juiste strijdopvattingen en humanistische overwegingen die het gebeuren in Vietnam de richting moeten opdrijven die gewenst moeten worden; de richting namelijk, dat er een menselijk begrip levendig wordt, dat de oplossing niet ligt op het terrein van geweld maar in een gesprek dat andere daden tot gevolg moet hebben."

Weg is ineens alle solidariteit met de Vietnamezen, althans met de militaire middelen. Of zou nu ineens het gesprek met de tegenstander wel mogelijk zijn? En dat "menselijk begrip", moet dat soms levendig worden bij de Amerikaanse napalm- en fragmentatie-bommen-gooiers. Verwacht hij soms, dat die Amerikaanse soldaten - natuurlijk in opdracht dan van opper-humanist Johnson - in Vietnam de strijders van de Viet Cong met humanistische tractaatjes tegemoet zullen gaan?

Ach, 't is eigenlijk volkomen duidelijk. Theo H. is bezig zichzelf knollen voor citroenen te verkopen. Dat is natuurlijk niet zo erg. Veel erger is, dat hij probeert ook een ander knollen voor citroenen te verkopen, want bij een dergelijke wirwar van tegenstrijdigheden en bij een dergelijk heen-en-weer-gepraat kan men met de beste wil van de wereld niet meer aan oprechtheid geloven.

Maar wat te zeggen van de Federatie van Vrije Socialistten, die het blad "Recht voor Allen" uitgeeft? Hoe is het mogelijk, dat niemand uit die beweging het nodig vindt te protesteren tegen dergelijk politiek en idealistisch geknoei.

=====

E E R S T E I N D R U K V A A K D E B E S T E

MEN ZEGT wel eens, dat iemands eerste indruk van iets vaak de beste is. Wat zegt u van de volgende indruk van David Wijnkoop, voor de tweede wereldoorlog een van de voormannen der Nederlandse bolsjewiki? Hij schreef, toen hij voor het eerst een bezoek aan Rusland bracht 't volgende aan zijn vrienden nadat hij voor de eerste keer een vergadering van de Communistische Executieve had bijgewoond....

"Ik kan niet zeggen, dat die Executieve toen en daar een diepe, maar ook niet, dat zij een nieuwe indruk op mij maakte. Sinds 1900 te Parijs heb ik alle congressen van de Tweede Internationale en vele vergaderingen van het Uitvoerend Bureau der Internationale meegemaakt. En nu wilde het ongeluk, dat ik deze Moskouse Executieve juist betrad op het moment, dat Serrati, de Italiaan, bezig was een dier kronkelige, schijnbaar sierlijke redevoeringen te houden, die tot vervelens toe bekend zijn uit de annalen der Tweede Internationale. En een nog groter ongeluk wilde, dat daar alle toen toevallig aanwezigen min of meer met Serrati schenen in te stemmen, behalve ik elk geval Lenin, die zich uitdrukkelijk in een zeer scherpe rede ertegen verklaarde. Dan was er de voor mij onbegrijpelijke aanwezigheid van de Franse sociaal-patriotten Cachin en Frossard; verder de Duitse onafhankelijken, enzovoorts. Ware er niet de rede van Lenin gekomen, een rede die daar althans meer gewicht in de schaal legde dan de zeldzame woorden, die Lenin wel eens toegestaan werden in de Bureau-vergaderingen der Tweede Internationale, ik zou mij een ogenblik in de sfeer dezer vergane organisatie hebben kunnen wenen."

Wijnkoop heeft later anders geoordeeld. Maar was zijn eerste indruk niet raak?